

بررسی میزان استناد به مقالات همایشهای علمی به زبان فارسی در مجلات کتابداری و اطلاع‌رسانی از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵

زهرا رضازاده^۱
دکتر ناهید بنی‌اقبال^۲

چکیده

در این پژوهش به بررسی میزان استناد مقالات همایشهای علمی به زبان فارسی در مجلات مورد پژوهش از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ پرداخته و با بررسی مجموع استنادهای مجله مجلات مورد پژوهش، ارائه شده طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ این نتیجه به دست آمد میزان استناد به مقالات همایشها در میان کل استنادها با ۲۹۳ مورد ۴/۶۶٪ است. استنادهایی که به مقالات همایشهای داخلی صورت گرفته است با ۱۶۸ مورد (۵۷/۳۳٪) در صد و ۱۲۵ مورد (۴۲/۶۶) به مقالات همایشهای خارجی استناد شده است. میزان استناد به مقالات همایشهای داخلی در مقالات مجلات کتابداری بیشتر از استناد به مقالات همایشهای خارجی است. بیشترین میانگین استناد به مقالات همایشهای داخلی در هر مقاله تألیفی متعلق به فصلنامه اطلاع‌رسانی با ۰/۲۶۸ استناد و کمترین میانگین استناد ۰/۰۵ مربوط به فصلنامه اطلاع‌شناسی می‌باشد و بیشترین میانگین استناد به مقالات همایشهای خارجی در هر مقاله تألیفی فصلنامه کتاب با ۰/۱۸۶ استناد و کمترین میانگین استناد مربوط به فصلنامه اطلاع‌شناسی با ۰/۰۴ است. بیشترین استنادها به مقالات همایشهای داخلی در مجلات مورد بررسی در سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۸۳ و کمترین به سال ۱۳۷۷ اختصاص داشت. و با تعیین نیم عمر استناد در مجلات مورد بررسی مشخص شد که فصلنامه اطلاع‌رسانی با ۴ سال و ۸ ماه بالاترین نیم عمر استناد به مقالات همایشهای داخلی و فصلنامه پیام کتابخانه با نیم عمر ۵ سال و ۶ ماه بالاترین نیم عمر استناد به مقالات همایشهای خارجی را دارد.

کلید واژه‌ها: استناد، مقاله‌های فارسی، نشریات ادواری، کتابداری و اطلاع‌رسانی، گنجره‌ها

مقدمه

استناد کنند. در انجام هر فعالیت علمی نیازمند آگاهی از فعالیت‌های پیشین هستیم. چرا که بدون کسب آگاهی از تلاشهای گذشته نمی‌توان در مسیر تحقیق گامی به پیش رفت. در واقع ادعای اندیشه‌ای نو بدون تکیه بر آنچه دیگران کرده‌اند به ایجاد اندام واره‌ای ناموزون می‌انجامد و حائز ارزش علمی چندانی نیست. از نظر لنکستر مطالعات استنادی شامل چند مورد

مقالات علمی زمانی از اهمیت و اعتبار برخوردارند و می‌توانند رسالت تحقیقی و پژوهشی خود را خوب ایفا کنند که نویسندگان مقاله‌ها از منابع منتشر شده در آن زمینه شناخت کافی داشته باشند و حتی المقدور سعی کنند تا از منابع مهم، اصیل، و معتبرتری استفاده و به آن

است:

^۱ - کارشناس ارشد کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

^۲ - عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

مقالات مجلات کتابداری و اطلاع رسانی از مقالات همایشها استفاده می کنند اما میزان استفاده آنها از مقالات همایشها و زمان استفاده متفاوت است. در این پژوهش چگونگی استناد به مقالات همایشها در مقالات مجلات و روز آمدن آنها متون، مشخص می شود.

استادان، فارغ التحصیلان، ودست اندرکاران این رشته به قصد رفع مسائل موجود، تبادل اندیشه و نیز ارتقای این حرفه نوپا، مقدمات برگزاری گردهمایی های تخصصی را تدارک می بینند.

در این پژوهش، با استفاده از روش تحلیل استنادی، به بررسی مآخذ مقالات مجلات فصلنامه کتاب، پیام کتابخانه، کتابداری و اطلاع رسانی (آستان قدس)، دفتر کتابداری، اطلاع رسانی، اطلاع شناسی ارائه شده طی سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵، پرداخته می شود.

در این پژوهش میزان استفاده مقالات تالیف شده در مجلات کتابداری به مقالات ارائه شده در همایشهای کتابداری از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ مورد بررسی قرار می دهد. یعنی با مطالعه استنادها در مآخذ و منابع مورد استفاده پرداخته و براساس تعداد استنادها مشخص می شود که پژوهشگران این رشته تا چه میزان به مقالاتی در همایشها کتابداری استناد می کنند و در واقع بخشی از الگوهای رفتاری این پژوهشگران در استفاده از این مقالات بررسی می شود.

این پژوهش استنادهای مجلات الکترونیکی کتابداری را شامل نمی شود. ملاک ارزیابی استنادهای منابع و مآخذ پایان مقالات تالیفی در مجلات اصلی و چاپی کتابداری است.

در این مقاله منظور از همایشهای داخلی: به طور مشخص با عباراتی نظیر کنفرانس، کنگره، همایش، گردهمایی، سمپوزیوم، قابل تشخیص هستند. این همایشها، در داخل کشور برگزار شده و مقاله‌های ارائه شده در آنها به زبان فارسی است و منظور از مقالات همایشهای خارجی مقالاتی که ترجمه شده به زبان فارسی (مقالات ایفلا و کاملیس و فید و مقالات کنفرانس بین المللی اطلاع رسانی پیوسته) را در بر می گیرد.

از آنجا که استنادهای مقالات ترجمه شده بازگو کننده رویکرد نویسندگان ایرانی نیستند از جامعه پژوهش حذف شد و استنادهای مقالات تالیفی مورد بررسی قرار می گیرند.

۱- نویسندگان چه نوع منابعی را مورد استناد قرار می دهند؟

۲- کدام نویسندگان بیشترین استنادها را به خود اختصاص داده اند؟

۳- کدام مجلات بیشترین استنادها را به خود اختصاص داده اند؟

۴- ارتباط بین استنادها چگونه است؟

یعنی چه کسی به چه کسی و چه مجله ای به چه مجله ای استناد کرده است؟ در متون رشته ای علمی چه موضوعی بیشتر مورد استناد واقع شده است.

امروزه با توجه به کثرت و سرعت نشر، تازه ترین اخبار و اطلاعات قبل از آنکه در کتاب منتشر شود، در نشریات ادواری از طریق مقاله ها ارائه می گردد. از طرفی انتخاب نشریات ادواری نیز مهم است که با استفاده از روش تحلیل استنادی صورت می گیرد. این روش، شیوه ای است آماری و به منظور اندازه گیری اهمیت نسبی نشریات طراحی شده است. تحلیل استنادی در حال حاضر در بسیاری از کتابخانه ها برای انتخاب مجلات به کار برده می شود. با این روش نه تنها می توان به بررسی الگوهای رفتاری پی برد و دیدگاه های جدیدی برگرفته از ادعاهای تثبیت شده گذشتگان برای آیندگان فراهم ساخت. به عبارت دیگر تحلیل استنادی نه تنها به آثار گذشتگان می پردازد بلکه ادعاهای نادرست آنان را رد می کند و معتبر بودن ادعا های یکی نسبت به دیگری را مشخص می کند.

پژوهش حاضر با استفاده از تحلیل استنادی، وضعیت انتخاب مجلات در حوزه کتابداری و اطلاع رسانی را مورد بررسی قرار داده است تا نتایج و یافته های آن بتواند منعکس کننده میزان استفاده از مقالات همایشها توسط مولفان مقالات باشد.

بیان مسئله

مجلات کتابداری و اطلاع رسانی دارای مقالات مفیدی برای جامعه کتابداران و اطلاع رسانان است. با توجه به اینکه این جامعه همواره در تلاش هستند که به منابع مورد نظر خود در کمترین زمان ممکن دست یابند، بررسی وضعیت مقالات در این مجلات می تواند به نشریات مفید و مهم، و به چگونگی استفاده مولفان از مقالات همایشها جهت تالیف مقالات پی برد و نویسندگان

اهمیت پژوهش

نتایج این پژوهش اثر بخشی مقالات مجلات کتابداری را مشخص می‌کند و این امکان را فراهم می‌آورد که چگونگی مقالات تالیفی در مجلات کتابداری از نظر اعتبار، مفیدبودن و نیاز اطلاعاتی با دقت و توجه هرچه بیشتر بررسی شوند و تاثیر همایشها کتابداری در متون کتابداری مشخص شود و با شناخت الگوی رفتار اطلاع‌یابی نویسندگان مقالات، ضعفهای احتمالی در گزینش مقالات همایشها مشخص شود که می‌تواند در برنامه ریزیهای آموزشی و استفاده کتابداران کتابخانه‌ها و بخش پژوهش موثر باشد.

اهمیت پژوهش حاضر آگاهی از کنش و واکنش متخصصان کتابداری در خصوص مباحث و مسائل این رشته است و مستند سازی مقالات و تحلیل فعالیت‌های موثر آنان در قالب گردهمایشهای برگزار شده از نکات مهم دیگر در این مطالعه محسوب می‌شود.

هدف پژوهش

در این پژوهش میزان استناد مقالات تالیفی در مجلات کتابداری به مقالات ارائه شده در همایشهای کتابداری از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ مورد بررسی قرار می‌گیرد. یعنی با مطالعه استنادها در ماخذ و منابع مورد استفاده براساس تعداد استنادها مشخص می‌شود که پژوهشگران این رشته به چه مقالاتی در همایشها کتابداری استناد می‌کنند و در واقع بخشی از الگوهای رفتاری این پژوهشگران در استفاده از این مقالات بررسی می‌شود. هدف اصلی این پژوهش تعیین وضعیت استفاده از مقالات همایشها در مقالات تالیفی منتشر شده در نشریات کتابداری و اطلاع‌رسانی در سالهای مورد پژوهش و همچنین اندازه‌گیری اهمیت نسبی مجلات کتابداری و اطلاع‌رسانی در این حوزه برای کاربردهای تحقیقی و بازیابی اطلاعات در پژوهشهای آینده بر اساس این استنادها است. در این پژوهش میزان استفاده مقالات تالیف شده در مجلات کتابداری به مقالات ارائه شده در همایشهای کتابداری از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ مورد بررسی قرار می‌گیرد. یعنی به مطالعه استنادها در ماخذ و منابع مورد استفاده پرداخته و براساس تعداد استنادها مشخص می‌شود که پژوهشگران این رشته به چه مقالاتی در همایشها کتابداری استناد می‌کنند و در واقع بخشی از

الگوهای رفتاری این پژوهشگران در استفاده از این مقالات بررسی می‌شود. به عبارت ساده تر:

اهداف فرعی پژوهش عبارتند از:

- ۱- تعیین میزان استناد به مقالات همایشها
- ۲- تعیین نیم عمر مقالات مورد استناد
- ۳- تعیین پراستنادترین سال

سئوالات اساسی

- ۱- میزان استناد به مقالات همایشها در نشریات کتابداری چه مقدار است؟
- ۲- میزان استناد به مقالات همایشهای داخلی یا به مقالات همایشهای خارجی بیشتر است؟
- ۳- میانگین استناد به مقالات همایشها، در هر مقاله در مجلات کتابداری چیست؟
- ۴- نیمه عمر استناد به مقالات همایشهای داخلی و خارجی چقدر است؟

محدویتهای پژوهش

- محدویتهای و مشکلات عبارتند بودند از:
- ۲- کامل نبودن تعدادی از اطلاعات کتابشناختی تعدادی از ماخذ مورد مطالعه.
  - ۳- عدم رعایت اصول نگارش اطلاعات کتابشناختی مقاله از سوی بعضی از نویسندگان.

تعاریف عملیاتی

استناد در این تحقیق، منظور از استناد، ماخذی هستند که نویسندگان در فهرست منابع و ماخذ به عنوان منابع تالیف اثر معرفی کرده‌اند.

تحلیل استنادی: تحلیل استنادی، یکی از روشهای کتابسنجی است که به ارزیابی متون علمی براساس شمارش استنادهای تعلق گرفته به آن متون می‌پردازد. به طور کلی، مقاله علمی به تنهایی وجود ندارد، بلکه ساخته و پرداخته از متون آن موضوع است (زیمان^۱، ۱۹۶۸) (به نقل از: عصاره، ۱۳۷۷). گارفیلد^۲ بر این باور است که معمولاً هر جمله از یک مقاله که نکته قابل توجهی را بیان می‌دارد، با یک استناد حمایت و پشتیبانی می‌شود. وینستوک^۳ (۱۹۷۱) این نظریه را تأیید می‌کند. به علاوه

^۱ - Ziman

^۲ - Garfield

^۳ - Weinstock

چند نویسنده تهیه شده و این امر تمایل به سوی تحقیقات گروهی را نشان می‌دهد. دانش نویسندگان مجله کاملاً به روز است و استنادها اکثراً جدید هستند، به طوری که ۵۵/۹۷ درصد آنها بین سالهای ۱۹۷۸-۱۹۷۷ انجام شده است. این مطالعه همچنین نشان می‌دهد که شیمی و فناوری، ۶/۶ درصد، موضوعاتی هستند که بالاترین استنادها را به خود اختصاص داده‌اند.

بلک^۲ (۲۰۰۱) در پژوهشی با عنوان ((استفاده از تحلیل استنادی برای تهیه مجموعه مجلات هسته، اختلالات ارتباطی)) دو نمونه مفید از نشریات ادواری هسته در زمینه اختلالات ارتباطی تهیه شود. مجموعه هسته ای که در این پژوهش تهیه شده شامل نشریات ادواری است که ۸۰٪ درصد از استنادهای مقالات نمونه را تشکیل می‌دهد و این مفهوم کتابسنجی ((موفقیت زاده موفقیت است)) را دوباره احیا می‌کند. درخواست این نمونه از نشریات از نظر کمی مورد بررسی قرار گرفته و مشکل خاص تعیین مجلات هسته در زمینه میان رشته ای مورد بحث قرار گرفته است. داده‌ها بر اساس نوع منابع استناد شده و پراکندگی زمانی استنادها تهیه شده‌اند.

شواگل و اشتوک^۳ (۲۰۰۴)، در پژوهشی با عنوان ((تاثیر و ارتباط مجلات کتابداری و اطلاع رسانی: تحلیل علم سنجانه مجلات کتابداری و اطلاع رسانی آلمانی زبان و بین المللی - تحلیل استنادی در مقابل بررسی خوانندگان)) به بررسی نشریات بین المللی و منطقه ای در زمینه کتابداری و اطلاع رسانی می‌پردازد. این تحقیق با استفاده از تحلیل استنادی و پیمایش خوانندگان انجام شده است. پیمایش کارشناسی به بررسی فراوانی خواندن، کاربردی بودن مجلات با توجه به شغل خوانندگان، فاصله زمانی انتشار، و الویت نشر برای همه پاسخ دهندگان و برای گروههای مختلف در میان پاسخ دهندگان پرداخته است. نشریات نقش مهمی در علم ارتباطات بازی می‌کنند. استنادها در دو مقوله گسترده عمل می‌کنند. عملکردهای سازمانی و نمادین. زمانی که مجلات علمی تحلیل می‌شود، هم تحلیل استنادی و هم پیمایش کارشناسانه باید مورد استفاده قرار گیرد. از آنجا که

فهرست منابع یک اثر که به انتشارات قبلی اشاره دارد (به ویژه در حوزه علوم)، بخش اساسی یک مقاله تحقیقاتی به حساب می‌آید (همانجا).

نیم عمر: ارزش مدرکی معین را که با کم کردن سال نشر آن از میانه سالهای نشر مدارکی که به آن مدرک استناد کرده اند تعیین می‌شود، ((نیم عمر)) گویند. به عبارت دیگر، مدت زمانی که نیمی از کل منابع استناد شده، در آن زمان انتشار یافته است. هر چه طول این مدت بیشتر باشد، استناد به منابع روزآمد کمتر است (تیمورخانی، ۱۳۸۱).

همایش‌های داخلی: به طور مشخص با عباراتی نظیر کنفرانس، کنگره، همایش، گردهمایی، سمپوزیوم، قابل تشخیص هستند. این همایش‌ها، در داخل کشور برگزار شده و مقاله‌های ارائه شده در آنها به زبان فارسی یا غیرفارسی می‌باشد (نجفی، ۱۳۸۲).

همایش‌های خارجی: به طور مشخص با عبارتهایی نظیر Seminar, Symposium, Proceedings, meeting, Conference قابل تشخیص هستند. این همایش‌ها در خارج از کشور برگزار شده و مقاله‌های ارائه شده در آنها به زبان غیر فارسی می‌باشد.

نوع و روش پژوهش

در این پژوهش، با استفاده از روش تحلیل استنادی، به بررسی مآخذ مقالات مجلات مورد پژوهش ارائه شده طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ پرداخته می‌شود. سپس داده‌های موجود با استفاده از نرم افزار ((Microsoft Excel)) تجزیه و تحلیل می‌گردد.

پیشینه تحقیق در خارج ایران

تیو و کار^۱ (۲۰۰۰)، پژوهشی درمالزی با عنوان ((تحلیل استنادی مجله Natural ubber Research, ۱۹۹۷-۱۹۹۸)) انجام دادند. در این پژوهش ۴۱۸۱ استناد موجود در فهرست مآخذ ۲۵ مقاله تحقیقی و ۱۸ گزارش کوتاه در مجله فوق مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها نشان می‌دهد که مجلات با ۷۲/۴ درصد پر بسامدترین منبع اطلاعاتی بکار رفته شده توسط نویسندگان این مجله است. همچنین ۶۱/۵۶ درصد مقالات این مجله توسط

^۲ -Black

^۳ - Shocgl & stock.

^۱ - Tiew & kaur

مواد منابع با ۱۵/۱۴ درصد، بیشترین استناد را به خود اختصاص داده است.

ابراهیم مختاری نبی و دیگران (۱۳۸۴) در پژوهشی تحت عنوان "تحلیل استنادی مقالات تالیفی مدیریت در نشریات مورد تایید کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور در سال های ۱۳۷۵-۱۳۸۰" به تحلیل استنادی مآخذ مقالات تالیفی رشته مدیریت در مجلات "دانش مدیریت"، "فصلنامه مطالعات مدیریت"، و "مجله علوم اداری و اقتصاد دانشگاه اصفهان" در سال های ۱۳۷۵-۱۳۸۰ است. روش انجام پژوهش تحلیل استنادی است. در این تحقیق تلاش شده است که با تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده، تعداد مقالات، تعداد استنادها، میانگین تعداد استنادها در هر مقاله، نوع منابع مورد استفاده، زبان، نیم عمر، منابع و منابع پربسامد تعیین گردد. برای سنجش سوالات تحقیق از آزمون T استفاده شد. نتایج این تحقیق نشان می دهد که در ۲۲۰ عنوان مقاله، ۴۱۱۶ بار به منابع دیگر استناد شده است. تعداد متوسط استناد در هر مقاله ۱۸،۷۰ استناد است. بالاترین میزان استناد (۶۴/۸۴ درصد) مربوط به کتاب است، زبان انگلیسی (۷۱/۵۹ درصد) از بیشترین استناد برخوردار است، و میزان استناد به منابع تالیفی (۷۵/۶۴ درصد) بسیار بیشتر از منابع ترجمه (۲۴/۳۵ درصد) در متون فارسی است. استنادها از میانگین نیم عمر ۸/۶۳ سال برخوردارند. بیشترین میانگین نیم عمر مربوط به پایان نامه ها (۹،۳۴ سال) است و کمترین میانگین نیم عمر به منابع الکترونیکی (۰/۷۶ سال) اختصاص دارد.

احترام کیانمهر (۱۳۸۶) در پژوهشی تحت عنوان "تحلیل استنادی مقالات منتشر شده در مجلات کتابداری و اطلاع رسانی (۱۳۷۵-۱۳۸۲)" به تحلیل استنادی مقالات منتشر شده در مجلات کتابداری از سال ۱۳۷۵ تا پایان سال ۱۳۸۲ پرداخته است. نتایج نشان می دهد که به ۶۵۹ عنوان مقاله ۷۰۷۳ بار استناد شده، تعداد متوسط استنادها ۱۰/۷۳ است. بالاترین میزان استناد در میان انواع منابع اطلاعاتی (۴۸/۴۳ درصد) مربوط به کتابهاست، ۵۴/۷۵ درصد از استنادها به زبان فارسی است، و کتاب ها با ۷ سال و ۸ ماه بالاترین و منابع الکترونیکی با ۱ سال و ۳ ماه پایین ترین میانگین نیم عمر را دارند و همچنین این پژوهش نشان می دهد: مجلات هسته

نویسندگان، عضو جامعه آلمانی زبان هستند، نه تنها به علم ارتباطات بین المللی، بلکه به ارتباط کشورهای آلمانی زبان و به خصوص به چگونگی ارتباط این دو زبان با یکدیگر علاقه دارند.

هاتچیسون^۱، وایت^۲ و دایگل^۳ (۲۰۰۴) ضمن تحلیل استنادی ۱۰ شماره اول از دو مجله "Advance in Accounting Information System" و "International journal of Accounting Information System" آمریکا را در قالب ۱۲۶ مقاله (۹۹ مقاله اصلی، ۲۰ مصاحبه و گفتگو، ۵ سر مقاله، ۲ مقاله معرفی همایشها و گنگره ها) بررسی کردند. در بین دانشگاهها، دانشگاه نیومکزیکو^۴ با انتشار ۶ مقاله در صدر دانشگاه فلوریدا^۵ با ۵ مقاله و دانشگاههای میشگان^۶ و دانشگاه آریزونا^۷ با انتشار ۴/۵۰ و ۴ مقاله در رتبه های بعدی قرار داشتند. محققان، استنادهای مقالات را در دو بخش جداگانه خود استنادی و استناد به مقالات مجلات دیگر مطالعه کردند و دریافتند که ۴۰ مقاله مختلف، ۷۷ بار به مقالات خود این مجلات استناد کرده بودند. به عبارت دیگر ۴۰٪ درصد از ۹۹ مقاله اصلی مورد بررسی، به خود استناد کرده بودند. آنان در پایان، ۵ مقاله و ۵ مجله هسته ای این رشته را معرفی کرده بودند.

پیشینه تحقیق در ایران

تیمورخانی (۱۳۸۱) در پژوهشی تحت عنوان "تحلیل استنادی مقالات تالیفی فصلنامه کتاب"، به بررسی الگوی رفتار علمی مؤلفان این نشریه در مورد چگونگی استفاده از منابع علمی پرداخته است. نتایج تحقیق نشان داد که در ۱۹۸ عنوان مقاله، ۱۷۳۰ بار استناد شده است. تعداد متوسط استناد در هر مقاله برگرفته از پایان نامه، ۱۰/۱۷ استناد بود. بالاترین میزان استناد (۴۸/۶۱ درصد) مربوط به کتاب ها بود. ۵۰ درصد از استنادها، به منابع انگلیسی زبان بود. کتاب ها با ۷ سال و ۱۱ ماه، بالاترین و منابع الکترونیکی با ۳ ماه، پایین ترین میانگین نیم عمر را داشتند. پراکندگی موضوعی استنادها نشان داد که موضوع

¹ - Paul D. Hutchison.

² - Craig G. White.

³ - Ronald J. Daigle

⁴ - The University of New Mexico.

⁵ - University of South Florida.

⁶ - Michigan State University.

⁷ - Arizona State University.

یافته‌ها و تجزیه و تحلیل

هدف این پژوهش این است که مشخص کند نویسندگان مقالات تألیفی کتابداری در مجلات این رشته تا چه میزان به مقالات ارائه شده در همایشهای کتابداری توجه داشته‌اند و تا چه میزان در نوشته‌های خود به این مقالات استناد کرده‌اند.

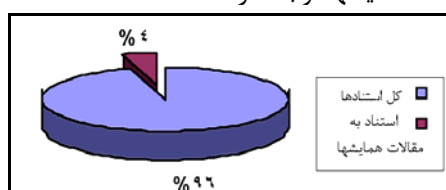
در پاسخ به سؤال اول تحقیق درباره «تعداد یا میزان استناد به مقالات همایشها، در مجلات کتابداری» داده‌ها نشان داد که در ۱۷۶ شماره مجله که در زمان مورد پژوهش منتشر شده است، مطابق جدول شماره ۱، از کل ۶۲۸۳ استناد به منابع فارسی، ۲۹۳ استناد به مقالات همایشها است که ۴/۶۶ درصد از کل استنادها را شامل می‌شود.

جدول ۱. میزان استناد به مقالات همایشها نسبت به کل

استنادها

نام مجله	استنادها	استناد به مقالات همایشها	درصد کل	درصد
پیام کتابخانه	۸۳۴	۲۶	۰/۴۱۴	۳/۱۱
کتابداری و اطلاع‌رسانی	۶۰۹	۷۰	۱/۱	۱۱/۷
فصلنامه کتاب	۲۷۳۰	۱۰۸	۱/۷	۳/۹۵
اطلاع‌شناسی	۴۳۷	۹	۰/۱۴	۲/۰۵
اطلاع‌رسانی	۶۹۰	۴۷	۰/۷۵	۶/۸۱
دفتر کتابداری	۹۸۳	۳۳	۰/۵۲۵	۳/۳۵
مجموع	۶۲۸۳	۲۹۳	۴/۶۶	۴/۶۶

داده‌های جدول یک نشان می‌دهد که مقالات مورد استناد در مجلات مورد پژوهش، با ۲۹۳ مورد استناد به مقالات همایشها، ۴/۶۶ درصد از کل استنادها (۶۲۸۳ مورد استناد) را به خود اختصاص داده‌اند. و این میزان با توجه به رشد دانش‌آموختگان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در سطوح تحصیلات تکمیلی دکتری و کارشناسی ارشد و محدودیت مجله‌های تخصصی پایین به نظر می‌رسد و نشانگر این نکته است که نویسندگان کمتر به مقالات همایشها توجه دارند.

نمودار ۱. میزان استناد به مقالات همایشها

فصلنامه کتاب ۱۴۲ مورد، مجلات مورد پژوهش ۱۳۱ مورد، Journal Of The American Society For Information Science ۹۷ مورد، اطلاع‌رسانی با ۷۹ مورد، Colledge And Research libraries ۵۴ مورد استناد، و دفتر کتابداری دارای ۳۵ مورد استناد هستند. گرایش موضوعی استنادها نیز نشان می‌دهد که موضوع مواد و منابع با ۱۷/۷۴ درصد بیشترین استفاده را داشته است.

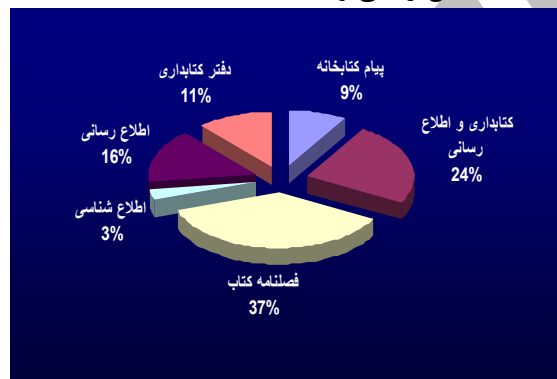
مهدی محمدی و دیگران (۱۳۸۶) در "تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ۳۰ شماره فصلنامه «کتابداری و اطلاع‌رسانی» بین سالهای ۱۳۷۶-۱۳۸۴" به منظور ارزیابی دقیق وضعیت مقاله‌های فصلنامه «کتابداری و اطلاع‌رسانی» و تبیین الگوی رفتاری محققان این حوزه، تحقیقی با استفاده از روش تحلیل استنادی صورت گرفت. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص شد که ۲۱۹ مقاله (۱۶۵ مقاله تألیفی و ۵۴ مقاله ترجمه‌ای) با میانگین ۷/۳ برای هر شماره در قالب ۱۰۴ مقاله نظری و ۶۱ مقاله پیمایشی منتشر شده‌اند که ۱۶۵ مورد آنها را یک نفر، ۲۹ مورد را دو نفر و ۲ مورد را ۳ نفر نوشته بودند. ۱۹۸ نفر محقق در نوشتن این مقالات همکاری داشتند. مقطع تحصیلی نویسندگان ۷۴ مقاله، کارشناسی ارشد و ۶۳ مقاله، دکتری بود. ۱۷۴۸ استناد در این مقاله‌ها به کار رفته بود که میانگین ۱۱،۹ برای هر مقاله تعیین شد. در بین محمل‌های اطلاعاتی، مقاله‌ها قبل از کتابها و پایان‌نامه‌ها قرار گرفت و نشان داد که محققان این حوزه بیشتر مقاله محور هستند. منابع زبان انگلیسی در استنادها با اندکی اختلاف، بالاتر از زبان فارسی قرار گرفت. تعیین نیم عمر داده‌ها نشان داد که کتابهای لاتین با ۱۴ سال و ۲ ماه و منابع اینترنتی با ۴ سال و ۵ ماه بیشترین و کمترین نیم عمر را به خود اختصاص داده بودند. به «دانشنامه کتابداری» در بین کتابها و «عباس حری» و «محمدحسین دیانی» در بین پدیدآورندگان کتابها، «دیانی» و «فتاحی» در بخش مقاله‌ها و پایان‌نامه «عصاره» در بخش پایان‌نامه‌ها بیش از همه استناد شده بود. فصلنامه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی با «فصلنامه کتاب» در کنار ۳ مجله دیگر به عنوان مجلات هسته این رشته در فارسی انتخاب شدند.

جدول ۲. میزان درصد استناد به مقالات همایشها به تفکیک هر مجله بین سالهای ۱۳۷۵-۱۳۸۵

مجلات	پیام کتابخانه		کتابداری و اطلاع‌رسانی		فصلنامه کتاب		اطلاع‌شناسی		اطلاع‌رسانی		دفتر کتابداری		۶ مجله	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
میزان استناد	۲۶	۸/۸۷	۷۰	۲۳/۸۹	۱۰۸	۳۶/۸۶	۹	۳/۰۷	۴۷	۱۶/۰۴	۳۳	۱۱/۲۶	۲۹۳	۱۰۰

فصلنامه دفتر کتابداری به ترتیب با ۴۷ مورد (۱۶/۰۴ درصد) و ۳۳ مورد استناد (۱۱/۲۶ درصد) در جایگاه سوم و چهارم قرار دارند. و فصلنامه پیام کتابخانه و اطلاع‌شناسی نیز با ۲۶ مورد (۸/۸۷ درصد) و ۹ مورد استناد (۳/۰۷ درصد)، کمترین میزان درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

داده‌های جدول دو نشان می‌دهد که از ۲۹۳ مورد استناد، در بین مقالات ۶ عنوان مجله، فصلنامه کتاب، با ۱۰۸ مورد استناد (۳۶/۸۶ درصد)، بیشترین درصد استناد به مقالات همایشها را به خود اختصاص داده است. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی با ۷۰ مورد استناد (۲۳/۸۹ درصد)، در جایگاه دوم، و فصلنامه اطلاع‌رسانی و

نمودار ۲. میزان درصد استناد به مقالات همایشها به تفکیک هر مجله بین سالهای ۱۳۷۵-۱۳۸۵

طبق تعریف این پژوهش همایشهایی که در داخل کشور به صورت بین‌المللی بر پا شده است به دلیل وجود مقالاتی از کشورهای دیگر و نویسندگان دیگر جزء همایشهای خارجی در نظر گرفته شده است.

در خصوص پرسش دوم تحقیق ((در مقالات مجلات کتابداری میزان استناد به مقالات همایشهای داخلی بیشتر بوده است یا به مقالات همایشهای خارجی؟)) با استفاده از داده‌های جداول ذیل می‌توان پاسخهایی را به دست آورد.

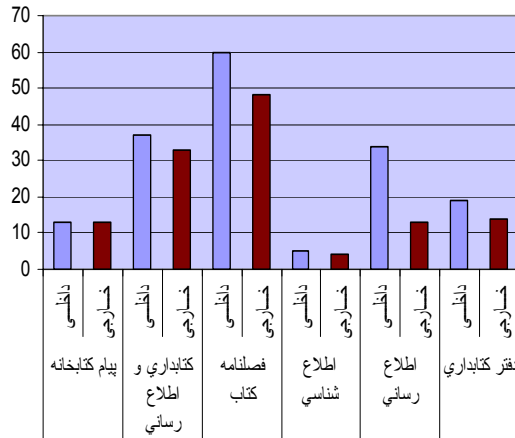
جدول ۳. میزان استناد به همایشهای داخلی و همایشهای خارجی به تفکیک هر مجله

مجلات	پیام کتابخانه		کتابداری و اطلاع‌رسانی		فصلنامه کتاب		اطلاع‌شناسی		اطلاع‌رسانی		دفتر کتابداری		مجموع	
	داخلی	خارجی	داخلی	خارجی	داخلی	خارجی	داخلی	خارجی	داخلی	خارجی	داخلی	خارجی	داخلی	خارجی
میزان استناد	۱۳	۱۳	۳۷	۳۳	۶۰	۴۸	۵	۴	۳۴	۱۳	۱۹	۱۴	۱۶۸	۱۲۵

به مقالات همایشهای (خارجی)، بیشترین میزان استناد به مقالات همایشها را به خود اختصاص داده است. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی با ۳۷ مورد استناد به مقالات همایشهای (داخلی) و ۳۳ مورد استناد به مقالات همایشهای (خارجی)، در جایگاه دوم، و فصلنامه اطلاع‌

داده‌های جدول سه نشان می‌دهد که از ۲۹۳ مورد استناد، در بین مقالات ۶ عنوان مجله، ۱۶۸ مورد استناد به مقالات همایشهای داخلی و ۱۲۵ مورد به مقالات همایشهای خارجی است فصلنامه کتاب، با ۶۰ مورد استناد به مقالات همایشهای (داخلی) و ۴۸ مورد استناد

دیگر مجلات مورد پژوهش گرایش بیشتر به استناد مقالات همایش‌های داخلی است.

نمودار ۳. میزان استناد به مقالات همایش‌های داخلی و خارجی به تفکیک هر مجله

رسانی و فصلنامه دفتر کتابداری به ترتیب با ۳۴ مورد به مقالات همایش‌های (داخلی) و ۱۳ مورد استناد به مقالات همایش‌های (خارجی) و ۱۹ مورد استناد به مقالات همایش‌های (داخلی) و ۱۴ مورد استناد به مقالات همایش‌های (خارجی) در جایگاه سوم و چهارم قرار دارند. و فصلنامه پیام کتابخانه و اطلاع رسانی نیز با ۱۳ مورد به مقالات همایش‌های (داخلی) و ۱۳ مورد استناد به مقالات همایش‌های (خارجی) و ۵ مورد استناد به مقالات همایش‌های (داخلی) و ۴ مورد استناد به مقالات همایش‌های (خارجی)، کمترین میزان درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

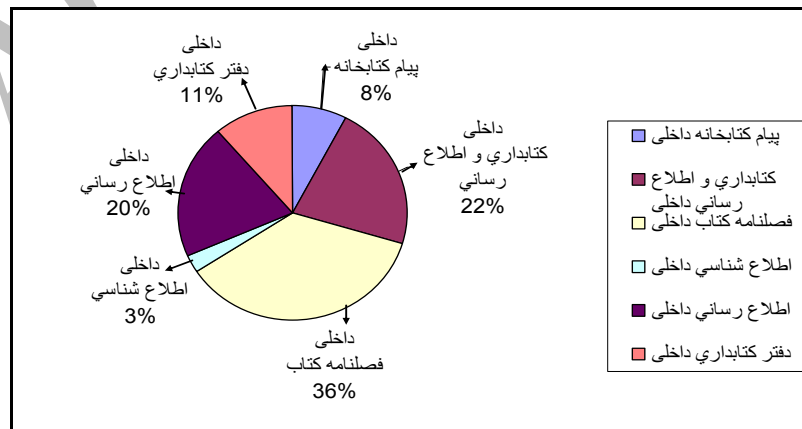
در بین مجلات مورد پژوهش در استناد به مقالات همایش‌های داخلی و خارجی فصلنامه پیام کتابخانه به طور یکسان استناد به تعداد ۱۳ مورد به مقالات همایش‌های خارجی و ۱۳ مورد به مقالات همایش‌های داخلی است و در

جدول ۴. میزان درصد استناد به همایش‌های داخلی در مجلات مورد پژوهش

مجلات	پیام کتابخانه		دفتر کتابداری		اطلاع رسانی		اطلاع شناسی		فصلنامه کتاب		کتابداری و اطلاع رسانی	
	داخلي	درد	داخلي	درد	داخلي	درد	داخلي	درد	داخلي	درد	داخلي	درد
میزان استناد	۱۳	۷/۷۳	۱۹	۱۱/۳۰	۳۴	۲۰/۲۳	۵	۲/۹۷	۶۰	۳۵/۷۱	۳۷	۲۲/۰۲
مجموع	۱۶۸	۱۰۰										

فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی با ۲۲/۰۲ در جایگاه دوم و فصلنامه اطلاع رسانی با میزان ۲۰/۲۳ در جایگاه سوم و دفتر کتابداری با میزان ۱۱/۳۰ درصد جایگاه چهارم و فصلنامه پیام کتابخانه با میزان ۷/۷۳ درصد در جایگاه پنجم از استناد به مقالات همایش‌های داخلی هستند.

بر اساس جدول چهار بیشترین میزان استناد به مقالات همایش‌های داخلی را فصلنامه کتاب با ۳۵/۷۱ درصد را به خود اختصاص داده است، و کمترین میزان استناد به مقالات همایش‌های داخلی را فصلنامه اطلاع رسانی با ۲/۹۷ درصد را به اختصاص داده است و

نمودار ۴. میزان درصد استناد به مقالات همایش‌های داخلی در مجلات مورد پژوهش

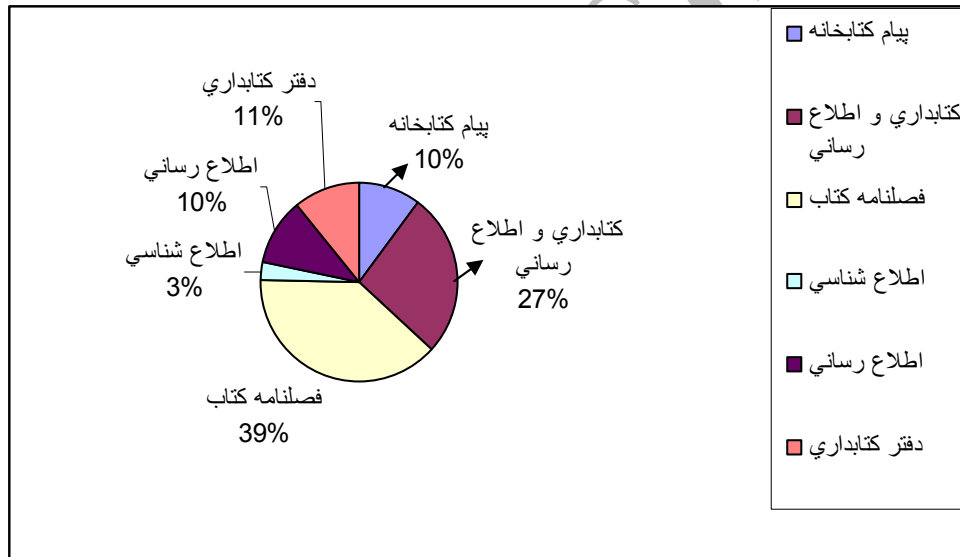

جدول ۵. میزان درصد استناد به همایشهای خارجی در مجلات مورد پژوهش

مجلات	پیام کتابخانه		کتابداری و اطلاع‌رسانی		فصلنامه کتاب		اطلاع‌شناسی		اطلاع‌رسانی		دفتر کتابداری		مجموع	
	درصد	خارجی	درصد	خارجی	درصد	خارجی	درصد	خارجی	درصد	خارجی	درصد	خارجی	درصد	خارجی
میزان استناد	۱۰/۴	۱۳	۲۶/۴	۳۳	۳۸/۴	۴۸	۳/۲	۴	۱۰/۴	۱۳	۱۱/۲	۱۴	۱۲۵	۱۰۰

میزان ۳/۲ درصد در جایگاه پنجم قرار دارند و با توجه به کم بودن تعداد شماره‌های فصلنامه پیام کتابخانه، میزان استناد به مقالات همایشهای خارجی در فصلنامه اطلاع‌رسانی و پیام کتابخانه در سالهای مذکور به میزان مساوی است.

براساس جدول پنج میزان درصد استناد به مقالات همایشهای خارجی را فصلنامه کتاب با میزان ۳۸/۴ درصد داراست و فصلنامه کتابداری با میزان ۲۶/۴ درصد در جایگاه دوم و فصلنامه دفتر کتابداری با ۱۱/۲ درصد در جایگاه سوم و فصلنامه پیام کتابخانه و فصلنامه اطلاع‌رسانی با میزان ۱۰/۴ در جایگاه چهارم و اطلاع‌شناسی با

نمودار ۵. میزان درصد استناد به مقالات همایشهای خارجی در مجلات مورد پژوهش

جدول ۶. میزان درصد استناد به همایشهای داخلی و خارجی در مجلات مورد پژوهش

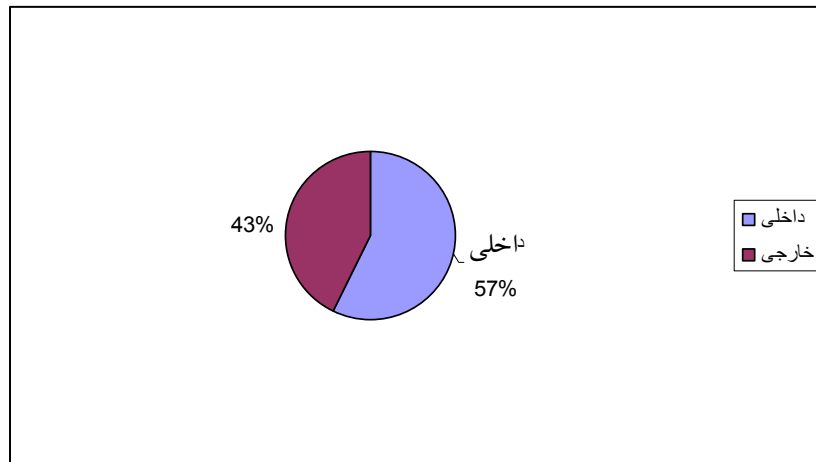
مجلات	پیام کتابخانه		کتابداری و اطلاع‌رسانی		فصلنامه کتاب		اطلاع‌شناسی		اطلاع‌رسانی		دفتر کتابداری		مجموع	
	درصد	خارجی	درصد	خارجی	درصد	خارجی	درصد	خارجی	درصد	خارجی	درصد	خارجی	درصد	خارجی
میزان استناد	۱۰/۴	۷/۷۳	۲۶/۴	۲۲/۰۲	۳۸/۴	۳۵/۷۱	۳/۲	۳/۲	۲/۹۷	۱۰/۴	۲۰/۲۳	۱۱/۲	۱۱/۳۰	۴۲/۶۶

استناد به مقالات همایشهای داخلی با ۳/۲ درصد و استناد به مقالات همایشهای خارجی ۲/۹۷ درصد است و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی با استناد به مقالات همایشهای داخلی با ۲۲/۰۲ درصد و استناد به مقالات همایشهای

بر اساس داده‌های جدول شش فصلنامه کتاب بیشترین درصد استناد به مقالات همایشهای داخلی با ۳۵/۷۱ درصد و مقالات همایشهای خارجی را با ۳۸/۴ درصد و فصلنامه اطلاع‌شناسی کمترین میزان درصد

خارجی با میزان ۲۶/۴ درصد و فصلنامه اطلاع رسانی با استناد به مقالات همایش‌های داخلی با ۲۰/۲۳ درصد و استناد به مقالات همایش‌های خارجی با میزان ۱۰/۴ درصد و فصلنامه دفتر کتابداری با استناد به مقالات همایش‌های داخلی با ۱۱/۳۰ درصد و استناد به مقالات همایش‌های

خارجی با میزان ۱۱/۲ درصد و فصلنامه پیام کتابخانه با استناد به مقالات همایش‌های داخلی با ۷/۷۳ درصد و استناد به مقالات همایش‌های خارجی با میزان ۱۰/۴ درصد است

نمودار ۶. میزان درصد استناد به مقالات همایش‌های خارجی و داخلی در مجلات مورد پژوهش

نمودار شش، نتیجه نهایی استنادها به مقالات همایش‌های داخلی و خارجی را نشان می‌دهد و بر اساس این نمودار می‌توان گفت که استناد به مقالات همایش‌های داخلی بیشتر از استناد به مقالات همایش‌های خارجی است و رویکرد نویسندگان مجلات مورد پژوهش به مقالات همایش‌های داخلی بیشتر است.

کیانمهر، ۱۰۱، ۱۳۸۶). میزان استناد به منابع فارسی در مقالات مجلات کتابداری بیشتر از منابع انگلیسی است و ۵۴/۷۵ درصد از استنادها به منابع زبان فارسی است و در مورد استناد به مقالات همایش‌ها نیز این مسئله صادق است

میزان استناد به مقالات همایش‌های داخلی در مجلات مورد پژوهش برحسب دوره ده ساله با استفاده از جداول و تعداد استناد در هر سال در مجلات کتابداری محاسبه و پراستنادترین سال در استناد به مقالات همایش‌های تعیین شده است.

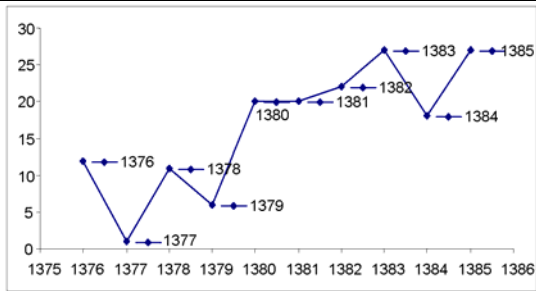
و از علل این گرایش ممکن است فارسی بودن مقالات همایش‌های داخلی است و مقالات همایش‌های خارجی کمتر به زبان فارسی ترجمه شده است و بیشتر به زبان انگلیسی است و این امر در واقع مانعی در راه استناد مجلات کتابداری به مقالات همایش‌های خارجی برای نویسندگان مقالات می‌باشد. بر اساس تحقیقات

جدول ۷. تعداد استنادها به مقالات همایش‌های داخلی در مجلات مورد پژوهش در سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵

مجموع	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	۱۳۷۸	۱۳۷۷	۱۳۷۶	مجلات مورد پژوهش
میزان استناد	۲۷	۱۸	۲۷	۲۲	۲۰	۲۰	۶	۱۱	۱	۱۲	

می‌شود بر اساس پژوهش (کانونزبان، ۱۹۷، ۱۳۸۶). در واقع همایش‌های کتابداری در داخل کشور از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۵ (۴۴ درصد) از برگزاری همایش‌ها کل کشور و ۴۸

بر اساس جدول هفت میزان استناد به مقالات همایش‌های داخلی در مجلات مورد پژوهش از سال ۱۳۸۰ سیر صعودی به مقالات همایش‌های داخلی مشاهده

نمودار ۷. تعداد استناد به مقالات همایشهای داخلی در مجلات مورد پژوهش در سالهای ۱۳۷۵-۱۳۸۵

میانگین استناد به مقالات همایشها در مقالات مجلات مورد پژوهش

در این بخش میانگین استناد به مقالات همایشها (داخلی و خارجی) در هر مقاله تألیفی در مجلات کتابداری بررسی می‌شود. مقدار این میانگین معیار استناد به مقالات همایشها است که در واقع اهمیت همایشها و مقالات آنها را در اعتلای دانش کتابداری نشان می‌دهد.

درصد از سهم مقالات منتشر شده در مجلات مختلف را به خود اختصاص داده است علل مؤثر در رشد قابل توجه همایشها را می‌توان اتمام جنگ تحمیلی، آغاز بازسازی، و لزوم رسیدگی به کاستی‌های ایجاد شده و حضور دانشجویان در برگزاری گردهمایی‌های دانشجویی را دانست. بر این اساس فرضیه پژوهش که استناد به مقالات همایشها داخلی بیشتر از استناد به مقالات همایشهای خارجی است اثبات می‌شود با توجه به افزایش گردهماییها و سمینارها کتابداری بر اساس تحقیقات کاتوزیان از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵ تعداد مقالات ارائه شده ۳۶۴ مقاله در ۲۳ گردهمایی در داخل کشور بوده است و بیشترین میزان استناد به مقالات همایشها در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۵ است که این میزان می‌تواند به علت برگزاری ۴ همایش و ارائه ۶۴ مقاله در سال ۱۳۸۳ و ۳ همایش و ۳۶ مقاله در سال ۱۳۸۵ باشد است و اما علت حضور کم‌رنگ این مقالات در کل استنادها باید بطور مفصل در تحقیق دیگری بررسی شود.

جدول ۸. توزیع فراوانی میزان استناد و میانگین استناد در مقالات مجلات مورد پژوهش در سالهای ۱۳۷۵-۱۳۸۵

نام مجله	تعداد مقالات تألیفی	میانگین استناد به مقالات همایشهای داخلی در هر مقاله	میانگین استناد به مقالات همایشهای خارجی در هر مقاله	میانگین استناد به مقالات همایشها در هر مقاله
پیام کتابخانه	۱۳۹	۰/۰۹۳۵	۰/۰۹۳۵	۰/۱۸۷
کتابداری و اطلاع‌رسانی	۱۹۸	۰/۱۸۷	۰/۱۶۷	۰/۳۵۴
فصلنامه کتاب	۲۵۸	۰/۲۳۳	۰/۱۸۶	۰/۴۱۹
اطلاع‌شناسی	۹۹	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۹
اطلاع‌رسانی	۱۲۷	۰/۲۶۸	۰/۱۰۲	۰/۳۷
دفتر کتابداری	۱۱۶	۰/۱۶۴	۰/۱۲۱	۰/۲۸۵
جمع	۹۳۷	۰/۱۸	۰/۱۲۳	۰/۳۱۳

۰/۱۲۱، فصلنامه اطلاع‌رسانی با ۰/۱۰۲، و پیام کتابخانه با ۰/۰۹۳۵ قرار دارند. بیشترین میانگین استناد به مقالات همایشها در هر مقاله تألیفی فصلنامه کتاب با ۰/۴۱۹ استناد و کمترین میانگین استناد مربوط به فصلنامه اطلاع‌شناسی با ۰/۰۹ می‌باشد. و به ترتیب فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی با ۰/۳۵۴، فصلنامه دفتر کتابداری با ۰/۲۸۵، فصلنامه اطلاع‌رسانی با ۰/۳۷، و پیام کتابخانه با ۰/۱۸۷ قرار دارند.

داده‌های جدول هشت نشان می‌دهد که بیشترین میانگین استناد به مقالات همایشهای داخلی در هر مقاله تألیفی فصلنامه اطلاع‌رسانی با ۰/۲۶۸ استناد و کمترین میانگین استناد ۰/۰۵ مربوط به فصلنامه اطلاع‌شناسی می‌باشد. و به ترتیب فصلنامه کتاب با ۰/۲۳۳، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی با ۰/۱۸۷، فصلنامه دفتر کتابداری با ۰/۱۶۴، و پیام کتابخانه با ۰/۰۹۳۵ قرار دارند. بیشترین میانگین استناد به مقالات همایشهای خارجی در هر مقاله تألیفی فصلنامه کتاب با ۰/۱۸۶ استناد و کمترین میانگین استناد مربوط به فصلنامه اطلاع‌شناسی با ۰/۰۴ می‌باشد. و به ترتیب فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی با ۰/۱۶۷، فصلنامه دفتر کتابداری با

تعلق دارد. به منظور دقت بیشتر در انجام محاسبات این بخش پژوهش، پیروی از الگوی تحقیقی که در ارتباط با تعیین نیم عمر در سال ۱۹۸۴ توسط محقق هندی نارندراکومار^۱ انجام گرفته ضروری به نظر می‌رسد تا دقیقاً میزان پراکندگی ۵۰ درصد از منابع در محدوده زمانی مشخص، تعیین شود. (کیانمهر، ۱۳۸۶، ۱۱۱).

نیمه عمر استناد به مقالات در همایش‌های داخلی و خارجی

برای پاسخ به سؤال ۴ تحقیق در مورد ((نیمه عمر مقالات ارائه شده در همایش‌های داخلی و خارجی چقدر است؟)) اطلاعات جدول ۹ تهیه شده است.

برای تعیین نیم عمر منابع سعی شده است با استفاده از تاریخ انتشار استنادها نشان داده شود که حداقل ۵۰ درصد از منابع مورد استفاده عمدتاً^۲ به چه محدوده زمانی

جدول ۹. نیم عمر استناد به مقالات همایش‌های داخلی و خارجی در مجلات کتابداری

عنوان مجله	نیم عمر استناد به مقالات همایش‌های داخلی	نیم عمر استناد به مقالات همایش‌های خارجی
فصلنامه کتاب	سه سال و چهار ماه	دو سال و نه ماه
فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی	چهار سال و دو ماه	دو سال و نه ماه
فصلنامه دفتر کتابداری	سه سال و چهار ماه	یک سال و شش ماه
فصلنامه اطلاع رسانی	چهار سال و هشت ماه	یک سال و چهار ماه
فصلنامه اطلاع شناسی	دو سال و هفت ماه	دو سال
فصلنامه پیام کتابخانه	یک سال و نه ماه	پنج سال و شش ماه

شناسی با ۲ سال، فصلنامه دفتر کتابداری با ۱ سال و شش ماه و فصلنامه اطلاع رسانی با ۱ سال و ۴ ماه کمترین نیم عمر استناد به مقالات همایش‌های خارجی را دارا می‌باشند و بنابراین استناد به مقالات همایش‌های خارجی این فصلنامه روز آمدتر است.

نتیجه گیری

بررسی میزان استناد نشان داد که، مقالات همایش‌ها مورد استناد در مقالات مجلات مورد پژوهش، با ۲۹۳ مورد استناد، ۴/۶۶٪ درصد از کل استنادهای مقالات مجلات مورد پژوهش (۶۲۸۳ مورد استناد) را به خود اختصاص داده‌اند. کم بودن میزان استنادها در فصلنامه پیام کتابخانه به علت انتشار تنها ۲۸ شماره تا بهار و تابستان ۱۳۸۳ است و از آن سال این مجله به علت تعویض هیئت مدیره متوقف شده است. این مسئله یکی از مشکلات اساسی در زمینه نشریات کتابداری است و نیز در مجله اطلاع شناسی تعداد کم استنادها به شروع انتشار آن از پاییز ۱۳۸۲ بر می‌گردد، در حالیکه آغاز این پژوهش از سال ۱۳۷۶ است. این نتیجه‌گیری، با تحقیقاتی که پیشتر در همین حوزه (کتابداری) در کشور، توسط کیانمهر (۱۳۸۶) انجام شده، و نشان داده که پژوهشگران

در پاسخ به سؤال پژوهشی چهارم نیمه عمر استناد به مقالات در همایش‌های داخلی و خارجی به چه میزان است؟

داده‌های جدول نه نشان می‌دهد در استناد به مقالات همایش‌های داخلی فصلنامه اطلاع رسانی با ۴ سال و ۸ ماه بالاترین نیم عمر را در و فصلنامه پیام کتابخانه با یک سال و ۹ ماه پایین‌ترین نیم عمر را دارا است و بعد فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی با ۴ سال و دو ماه قرار دارد و فصلنامه کتاب و فصلنامه دفتر کتابداری دارا نیم عمر یکسانی با ۳ سال و چهار ماه هستند و بعد از آنها فصلنامه اطلاع شناسی با نیم عمر ۲ سال و هفت ماه قرار دارد. و کمترین نیم عمر استناد به مقالات همایش‌های داخلی را فصلنامه پیام کتابخانه با یک سال و ۹ ماه دارا است و بنابراین استناد به مقالات همایش‌های داخلی این فصلنامه روز آمدتر است.

و در استناد به مقالات همایش‌های خارجی فصلنامه پیام کتابخانه با ۵ سال و ۶ ماه بالاترین نیم عمر را و فصلنامه اطلاع رسانی با یک سال و ۴ ماه پایین‌ترین نیم عمر را دارا است و به ترتیب فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی و فصلنامه کتاب با ۲ سال و ۹ ماه، فصلنامه اطلاع

^۱ - Narendra Kumar

است و در واقع روزآمدی استناد به مقالات همایشهای داخلی در فصلنامه پیام کتابخانه بیشتر است.

و در استناد به مقالات همایشهای خارجی فصلنامه پیام کتابخانه با ۵ سال و ۶ ماه بالاترین نیم عمر را و فصلنامه اطلاع‌رسانی با یک سال و ۴ ماه پایین‌ترین نیم عمر را دارا است بنابراین استناد به مقالات همایشهای خارجی این فصلنامه روزآمدتر است.

در واقع بر پایی گردهمایی در انتقال اطلاعات روز آمد و تجارب تخصصی مؤثر است، ضمناً وجود جوّ علمی در گردهماییها فرصت مطلوبی را برای بحث و تبادل نظر فراهم می‌آورد. با وجود مسائل و مشکلات محققین از نظر مشارکت در مجامع و محافل علمی خارج از کشور، ارقام به دست آمده حاکی از ادامه ارتباط آنها با متخصصین خارج کشور از اینطریق می‌باشد. احتمالاً با تقویت کانال‌های ارتباطی علمی، محققین قادر به عضویت و حضور در انجمن‌های تخصصی و دستیابی به بخش قابل توجهی از اطلاعات مورد نیاز خود خواهند شد.

با توجه به اهمیت مقالات همایشها، و اطلاع از تحقیقات کتابداری، نیاز زیادی به استفاده از سایتهای اطلاع‌رسانی همایشها وجود دارد. استفاده کم از مقالات همایشها درتألیف مقالات مجلات کتابداری، احتمالاً به دلیل ذیل می‌تواند توجیه شود:

پس از رواج اینترنت در کشور ما، سایت‌های فارسی زبان، غنای علمی چندانی نداشتند و از آنجا که بیشتر مطالب موجود در اینترنت را منابع انگلیسی زبان تشکیل می‌داد، بسیاری از نویسندگان به دلیل عدم تسلط کافی به زبان انگلیسی، قادر به استفاده از سایتهای نبودند، لذا استفاده چندانی از مقالات همایشها در مقالات تألیفی خود نمی‌کردند. و حضور در انجمن‌های تخصصی و دستیابی به بخش قابل توجهی از اطلاعات مورد نیاز خود خواهند شد.

حوزه کتابداری، از کتابها بیش از دیگر منابع، در آثار خود بهره‌گرفته‌اند، همخوانی دارد.

بررسی بیشتر، نشان داد که بیش از نیمی از استنادهایی که به مقالات همایشهای داخلی صورت گرفته است (۱۶۸) مورد استناد از ۲۹۳ مورد، در بین مقالات ۶ عنوان مجله، به مقالات همایشهای داخلی (۵۷/۳۳) و ۱۲۵ مورد به مقالات همایشهای خارجی برابر (۴۲/۶۶) است. یافته‌های پژوهش نشان داد که استنادها به مقالات همایشهای داخلی بیشتر از استناد به مقالات همایشهای خارجی است. دلیل کمی استنادها به مقالات همایشهای خارجی نسبت به مقالات همایشهای داخلی، در مجلات کتابداری را شاید بتوان این‌گونه تحلیل کرد که رشته کتابداری، ریشه در غرب داشته و در همان محیط نیز رشد و بالندگی کرده است. امروزه، تخصیص اعتبارهای کلان پژوهشی، همراه با بهره‌گیری از پیشرفته‌ترین فناوری‌های نوین، موقعیت ممتازی به بسیاری از رشته‌های این حوزه در غرب بخشیده است و از آنجا که دانشمندان برجسته در این حوزه‌ها، مقالات خود را درسمینارها و کنفرانسهای معتبر بین‌المللی که اغلب انگلیسی زبان هستند، ارائه می‌دهند، همگام بودن این مقالات با پیشرفت‌های علمی نوین، مطالب متنوع و همچنین منعکس نمودن نتایج تحقیقات- از نتایج پژوهش‌های کلی گرفته تا نتایج پژوهش‌های دقیق در زمینه‌های موضوعی ریز و تخصصی را در بر می‌گیرد که این منابع، درصد کمی را در حوزه کتابداری داخلی به خود اختصاص دهد. شاید علت عدم آشنایی نویسندگان با دیگر زبانها است.

بیشترین میانگین استناد به مقالات همایشها در هر مقاله تألیفی مربوط به فصلنامه کتاب با ۰/۴۱۹ استناد و کمترین میانگین استناد مربوط به فصلنامه اطلاع‌شناسی با ۰/۰۹ می‌باشد. و به ترتیب فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی با ۰/۳۵۴، فصلنامه دفتر کتابداری با ۰/۲۸۵، فصلنامه اطلاع‌رسانی با ۰/۳۷، و پیام کتابخانه با ۰/۱۸۷ قرار دارند.

و در پایان با محاسبه نیم عمر استناد به مقالات همایشهای داخلی، تعیین شد که فصلنامه اطلاع‌رسانی با ۴ سال و ۸ ماه بالاترین نیم عمر را دارد و فصلنامه پیام کتابخانه پایین‌ترین نیم عمر را با یک سال و ۹ ماه دارا

منابع

- امیر حسینی، مازیار (۱۳۷۱). «کتابسنجی و اطلاع سنجی»، فصلنامه کتاب، ۳، ۴-۱، بهار - زمستان: ۲۰۹-۱۸۳.
- پاول، رونالد (۱۳۶۹). روش های اساسی پژوهش برای کتابداران. ترجمه نجلا حریری. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی.
- تیمورخانی، افسانه (۱۳۸۱). «تحلیل استنادی مقالات تألیفی فصلنامه کتاب». [چکیده]. فصلنامه کتاب. دوره ۱۳. شماره ۶ (پاییز): ۶۲-۴۵. مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
- [۱۳۸۶/۹/۶]. http://database.irandoc.ac.ir/scripts/w_axis.exe?a=۱۰:۵:۴۸ [پیوسته]
- دیانی، محمد حسین (۱۳۸۲). گلوگاه های پژوهش در علوم اجتماعی. مشهد: کتابخانه رایانه ای.
- سعادت، علیرضا (۱۳۸۶). «بررسی استناد به منابع اینترنتی در مقالات مجلات حوزه علوم کتابداری و اطلاع رسانی ایران»، فصلنامه کتاب، ۶۹، بهار: ۴۱-۵۰.
- سین، بی. کی. (۱۳۶۹). نهادها و فرمول هایی برای چند مفهوم کتابسنجی. ترجمه محمود سالاری. کتابداری و اطلاع رسانی. دوره سوم. شماره ۱-۴ (بهار-زمستان): ۱۸۶-۲۰۹.
- شهریاری، پرویز و فریده عصاره. «گزارش نهایی طرح پژوهشی تحلیل استنادی مقالات نشریه علوم اطلاع رسانی (۱۳۸۱-۱۳۵۱)». تهران: مرکز اطلاعات مدارک علمی ایران، ۱۳۸۲.
- عصاره، فریده (۱۳۶۶). «تحلیل استنادی». فصلنامه کتاب. دوره ۹. شماره ۶ و ۴ (پاییز و زمستان): ۴۸-۶۴.
- کاتوزیان، آذر (۱۳۸۵). «گردهمایی های کتابداران و اطلاع رسانی از آغاز تا خرداد ۱۳۸۵»، فصلنامه کتاب، ۶۶، تابستان: ۱۸۱-۲۰۰.
- کیانمهر، احترام (۱۳۸۶). «تحلیل استنادی مقالات منتشر شده در مجلات کتابداری و اطلاع رسانی ۱۳۷۵-۱۳۸۲»، فصلنامه کتاب، ۷۰، تابستان: ۱۰۱-۱۲۱.
- کینن، استلا (۱۳۶۸). فرهنگ فشرده کتابداری و اطلاع رسانی. ترجمه و تدوین فاطمه اسدی کرگانی؛ مقابله و ویرایش عبدالحسین آذرنگ. تهران: کتابدار.
- محمدزاده، فاطمه (۱۳۷۶). "بررسی وضع استناد در مجلات فارسی کتابداری و اطلاع رسانی جاری از آغاز نشر تا پایان سال ۱۳۷۴. پایان نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران.
- نجفی، طیبه (۱۳۸۲). «تحلیل استنادی مقالات برگزیده اعضای هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد در محدوده زمانی ۱۳۶۹-۱۳۸۱». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- هویدا، علیرضا (۱۳۶۸). آمار و روش های کمی در کتابداری و اطلاع رسانی. تهران: سمت.
- Attwood, M. (1991). A mirror to ourselves: a citation analysis of New Zealand Libraries, 1980-1990. Wellington: Department of Library and Information Studies, Victoria University of Wellington.
- Braun, T.; Glanzel, W.; Schubert, A. (1985). Scientometric indicators: a 62-country comparative evaluation of publishing performance and citation impact. Singapore: World Scientific.
- Garfield, E. (1960). Citation indexing for studying science. Nature, 226: 669-661.
- Garfield, E. (1962). Citation analysis as a tool in journal evaluation. Science, 138(4060):461-468.
- Garfield, E.; Malin, M.V.; Small, H. (1968). Citation data as science indicators. In: Toward a metric of science: the advent of science indicators. Ed. by Y. Elkana et al. New York: John Wiley: 139-206.
- Garfield, E. (1986). How to use journal citation reports: including a special saluter to the John Hopkins Medical Journal. In: Essays of an information scientist. Ed. by E.

paper references in workforce education and development. *Journal of Academic Librarianship*, 60(4): 266-284. [Online]: <http://www.daneshyar.org/show.php?id=1350> [accessed: March 2006]

Garfield. Philadelphia: ISI Press: 131-138.

- Narin, F.; Computer Horizons, Inc. (1966). *Evaluative bibliometrics*. Washington D.c.: Computer Horizons.
- Ruppel, Margie; Waugh, C Keith (2004). *Citation Analysis of dissertation, thesis, and research*

Archive of SID